

УДК 376-065.47

М. М. КАЧУР

кандидат педагогічних наук, доцент
Мукачівський державний університет

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Статтю присвячено обґрунтуванню теоретичних аспектів проблеми підготовки майбутніх учителів музики до інноваційної діяльності. У контексті реалізації акмеологічного підходу в професіоналізації майбутніх учителів музики здійснено сутнісний аналіз понять інноваційної діяльності, готовності до інноваційної діяльності, а також окреслено основні етапи формування досліджуваного поняття.

Ключові слова: інноваційна діяльність, готовність майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності, професійна підготовка, акмеологічний підхід, творча діяльність.

Інноваційна діяльність та особистісна компонента ефективності педагогічної творчості учителя музики – нові інтегровані поняття, перевага яких у тому, що вони поєднують у собі професійну діяльність з особистісним розвитком, духовністю та активною гуманістичною позицією. У цих поняттях синтезовано багато різнопланових та різнорівневих аспектів підготовки студента до професійної самореалізації, здатності до примноження надбань духовної культури людства. Ядром зазначених новоутворень є готовність майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності як волюва настанова особистості на досягнення високих результатів у професійній діяльності, творчо-професійного акме.

На міждисциплінарному рівні в наукових дослідженнях констатовано, що інноваційна діяльність як особливий вид творчої діяльності спрямована на оновлення систем, що функціонують на різних рівнях у різних галузях, освітніх у тому числі. Уведення інновацій у педагогічні контексти пов'язано із суспільно-глобалізаційними, ринково-економічними та інтеграційними викликами, що стоять перед освітою на зламі епох. Перспективи розвитку української вищої освіти, вибудованої на засадах інноваційності, мобільності, демократичності окреслено в нормативно-законодавчій базі (Закон України “Про освіту” (1991 р.), Закон України “Про вищу освіту” (2014 р.), Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності (2001 р.) тощо).

Теоретико-методологічне осмислення досліджуваної проблеми здійснено українськими та зарубіжними вченими в таких аспектах: тенденції й особливості розвитку вищої педагогічної освіти (С. Вітвицька, О. Глузман, Н. Ничкало, В. Сластьонін та ін.), інноваційні процеси в умовах неперервної освіти (В. Андрущенко, В. Лутай, С. Сисоєва), професійна підготовка (С. Архангельський, Н. Кузьміна), теоретико-прикладні питання підготовки до ін-

новаційної педагогічної діяльності (І. Гавриш, Л. Даниленко, І. Дичківська, М. Кларін).

Аналітичне осмислення наукового доробку згаданих авторів переконує, що інноваційність є однією з головних тенденцій розвитку людства. Враховуючи це, нова освітня парадигма вибудовується на засадах збереження й розвитку творчого потенціалу людини, її спрямованості на самовизначення, стабільно активної життєдіяльності в мінливих соціальних умовах, готовності до сприймання й розв'язання нових завдань. У зв'язку із цим чільне місце в науковій проблематиці вищої освіти відведено педагогічній інноватиці як складовій загальної інноватики, спеціальної наукової дисципліни, що розкриває основоположні засади теорії педагогічних інноваційних процесів.

Мета статті – на основі аналізу психолого-педагогічної літератури розкрити теоретичні аспекти формування готовності майбутніх учителів музики до інноваційної діяльності.

У наукових джерелах відносно усталеним є тлумачення інноватики як науки про створення педагогічних нововведень, їхню оцінку й освоєння педагогічним співтовариством, використання та застосування на практиці. Ця досить молода наука вивчає природу, закономірності виникнення й розвитку інновацій щодо суб'єктів освіти, а також забезпечує зв'язок педагогічних традицій із проектуванням майбутньої освіти [4].

У науково-педагогічному дискурсі для поняття “інновація” характерна поліаспектність підходів до тлумачення його сутності, провідними серед яких є такі: форма організації освітньої діяльності; сукупність нових професійних дій педагога, спрямованих на розв'язання актуальних проблем виховання та навчання з позицій особистісно-орієнтованої освіти; зміни в освітній практиці; комплексний процес створення, поширення та використання нового практичного засобу в галузі техніки, технології, педагогіки, наукових досліджень; результат інноваційного процесу [3, с. 52].

На основі аналізу психолого-педагогічних джерел доходимо висновку, що інновації в освіті – це процес створення, запровадження й поширення в освітній практиці нових ідей, засобів педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких підвищуються показники досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно іншого стану [1].

Критичне осмислення наукових підходів до тлумачення сутності та змісту поняття “інновації” засвідчує певну дуальність поглядів українських та зарубіжних учених із цього приводу. Так, згідно з одним із підходів, інновацією можна вважати лише те нове, що має своїм результатом кардинальні зміни в певній системі. Згідно з іншим підходом, під інновацією можна розуміти будь-які, навіть незначні, нововведення як матеріалізовані ідеї можливого підвищення ефективності освітньої системи.

Процесуальність поняття “інноваційна діяльність” відображено в комплексі практичних дій, спрямованих на використання науково-техніч-

них результатів для отримання нових або поліпшення існуючих технологій, методів управління [7, с. 9].

Саме завдяки інноваційній діяльності, нововведенням, як зазначає В. Кремень, людина спроможна на продуктивну діяльність, приймати та адаптувати відповідно до своїх нагальних потреб результати цієї діяльності [8].

На думку О. Волошенко, інноваційна діяльність, будучи складним і багатоплановим феноменом, своїм змістом охоплює процес взаємодії індивідів, спрямований на розвиток, перетворення об'єкта, переведення його в якісно новий стан; системну діяльність щодо створення, освоєння та застосування нових засобів; особливий вид творчої діяльності, що об'єднує різноманітні операції й дії, спрямовані на одержання нових знань, технологій, систем [7, с. 40].

Психолого-педагогічними дослідженнями доведено, що інноваційна педагогічна діяльність передбачає здатність суб'єктів освітньої діяльності до генерації ідей, їх втілення, аналізу моніторингових даних і продукування нових педагогічних ідей, оприлюднення результатів, забезпечення умов для їх реалізації в системі освіти [9, с. 33–34]. Для повноцінного та ефективного розвитку інноваційної діяльності важливим є створення умов творчого розвитку обдарованої особистості: матеріальних, інформаційних, педагогічних, психологічних.

Л. Даниленко розмежовує поняття “інноваційна діяльність” та “інноваційна освітня діяльність”. Під інноваційною діяльністю автор розуміє процес внесення нових елементів у традиційну систему, створення та використання інтелектуального продукту, доведення нових оригінальних ідей до реалізації їх у вигляді готового товару (послуги) на ринку [3], а інноваційну освітню діяльність – як процес внесення інновацій у навчання, виховання й управління закладами (установами, організаціями) освіти. Таке розуміння уможливорює висновок, що для здійснення інноваційної освітньої діяльності учасникам освітнього процесу необхідно докладати більше зусиль і творчості; успіхи окремих людей та організацій значною мірою залежать від їх здатності продукувати й приймати нововведення [6].

О. Козлова розглядає педагогічну інноваційну діяльність як вищий рівень педагогічної творчості, педагогічного винахідництва, уведення нового в педагогічну практику [7].

Таким чином, правомірно стверджувати, що інтеграція інноваційної та педагогічної діяльності допоможе реалізації розвитку особистості в процесі навчання, що стає стрижневим поняттям педагогічного процесу, сутнісним, глибинним поняттям науки й визначає сучасні вимоги до організації професійної підготовки в умовах магістратури. Виходячи із цього, основною ідеєю інноваційно-орієнтованої професіоналізації майбутніх учителів музики є накладення засвоєння студентами теоретичних знань про інноваційні процеси на “канву” майбутньої професійної діяльності шляхом послідовного моделювання предметного й соціального змістів педагогічної діяльності, проекції нормативно заданих вимог до майбутніх

фахівців у площину індивідуальних особливостей студентів та побудови на цій основі індивідуальних освітніх траєкторій.

Таким чином, ми розглядаємо інноваційну діяльність як комплексну, творчу діяльність, спрямовану на створення, упровадження та поширення інновацій у педагогічній теорії та практиці [4]. У цьому контексті *інноваційну освітню діяльність учителя музики* інтерпретуємо як процес реалізації особистістю інноваційно зумовлених знань, умінь, навичок, компетенцій на рівні вивчення, апробації, створення та застосування освітніх новацій.

Ми цілком погоджуємося з позицією І. Гавриш, згідно з якою, підготовку студентів до інноваційної професійної діяльності варто розглядати як систему, оскільки її можна описати як упорядковану множину взаємопов'язаних компонентів, що є цілісним утворенням. Серед таких компонентів системи вона називає мету, зміст, методи, форми, засоби тощо [1, с. 21]. У цьому контексті готовність до інноваційної професійної діяльності авторка розглядає як інтегративну якість особистості, що формується внаслідок появи психологічної системи діяльності, а її структуру дослідниця вважає ідентичною структурі відповідної функціональної психологічної системи. Як компоненти такої системи І. Гавриш виділяє мотиви та цілі діяльності, її інформаційну основу й програму, блок прийняття рішень і підсистему якостей особистості, що є професійно важливим.

Педагогічний супровід процесу підготовки майбутніх учителів музики до інноваційної діяльності з урахуванням вищезазначеного повинен здійснюватися в таких напрямках:

- від дегуманізації сфер суспільного життя до гуманістично-особистісної спрямованості освіти;
- від знань до їх особистісної значущості;
- від пасивного засвоєння навчальної інформації до її активного продукування;
- від пізнавально-інформативного підходу до інноваційно-перетворювального;
- від авторитарної педагогіки до педагогіки рівноправного партнерства;
- від тотальної уніфікації та стандартизації навчального процесу до його гнучкого моделювання з урахуванням індивідуальності суб'єкта навчання;
- від дезінтеграції до інтеграції у світовий освітянський простір [5, с. 3].

У педагогічних працях готовність майбутнього вчителя до педагогічної діяльності досліджено як багатоконпонентну систему (О. Мороз); інтегроване, стійке утворення, яке є поєднанням усіх структурних складових психіки особистості й виявляється в спрямованості на педагогічну діяльність (Ф. Гоноболін), здобутті та реалізації професійно-педагогічних знань, умінь, навичок (В. Сластьонін), розвитку педагогічних здібностей (С. Вершловський, Ф. Гоноболін, В. Крутецький, Н. Кузьміна, Ю. Кулюткін, Г. Сухобська).

В епіцентрі досліджень акмеологічної науки готовність до інноваційної діяльності розглянуто як базову категорію в досягненні оптимальних результатів, що виражається в поняттях: рівень діяльності, вершини діяльності, фактори продуктивної діяльності (В. Антонов, А. Деркач, Н. Кузьміна).

Узагальнюючи вищевикладене та інтерпретуючи це визначення з позиції акмеологічної науки, інноваційну діяльність майбутнього учителя музики варто схарактеризувати як індивідуальну успішність у створенні духовних продуктів, досягненні вершин особистісних спроможностей у виконавській, теоретико-мистецькій, педагогічній, споглядальній творчості та професійній самореалізації.

Насамперед, варто розглянути етап *початкового професійного навчання*, яке пов'язане з розвитком мотивації, музичних та творчих здібностей, музичного мислення, емоційно-вольової сфери (артистизм); оволодінням прийомів та практичними способами діяльності в галузі музичного мистецтва; опануванням основ творчої інноваційної діяльності. На цьому етапі формуються особистісні та суб'єктні якості, творчий потенціал, світоглядна позиція, які стимулюють розвиток потреби в пошуку інноваційних маршрутів професійного становлення.

Для другого етапу – *“професійне становлення”* – характерні сформованість суб'єктно-об'єктних якостей майбутнього вчителя музики, установки на саморозвиток творчого потенціалу, світоглядна позиція, почуття професійної відповідальності в освоєнні явищ музичного мистецтва, причетність до високої духовності, пріоритетність задоволення базових потреб, самовдосконалення на шляху до професіоналізму й майстерності з позиції особистісно-зорієнтованого підходу, оволодіння необхідною “палітрою” способів професійної діяльності, прояв продуктивної компетентності.

На етапі *інноваційно-продуктивної зрілості* відбувається вільне самостійне проектування змісту професійної діяльності й процесів саморозвитку, самокорекції та самовдосконалення педагога; реалізація особистісної й суб'єктної позицій, установок у контексті освоєння музичного мистецтва та педагогічної творчості; зміщення акцентів у діяльності із ситуативних цілей на надситуативні, що охоплюють багатовимірність художньої інформації; прийняття еталонів і критеріїв самооцінки, професійних ідеалів; усвідомлення спроможностей, що сприяють досягненню професійного акме, творчій самореалізації; мобілізація внутрішніх ресурсів творчого потенціалу й перетворення його на інноваційний потенціал, що характеризує вищий рівень професіоналізму як вершину розвитку фахівця музично-педагогічної освіти. Для цього етапу характерний стабільний прояв готовності до продуктивної інноваційної діяльності як стійкої якості особистості.

На етапі *професійної майстерності* діяльність відповідає усталеним ідеалам, еталонам, критеріям і нормам у галузі музичного мистецтва й музичного виховання, а також педагогічної інноватики. Реалізується творча функція прагнення до високих професійних досягнень як вершин інноваційної діяльності, які набувають об'єктивного суспільного визнання.

Згідно із численними дослідженнями Н. Кузьміної, до ефективних способів стимулювання студентів в оволодінні вищими рівнями інноваційної педагогічної діяльності належить засвоєння критеріїв як засобів оцінювання ефективності розв'язання педагогічних завдань у процесі моніторингу високо-, середньо-, малопродуктивних педагогів свого профілю [2]. Пізнання студентами проявів педагогічної майстерності та творчості актуалізується в умовах розв'язання власного завдання, пов'язаного зі створенням проекту оригінальної, авторської системи діяльності, здатної забезпечувати ефективність освітнього процесу та творчої самореалізації. Створення проекту, його обґрунтування, часткова перевірка й захист – все це шляхи формування в майбутніх спеціалістів педагогічного мислення як найважливішого елемента розвитку готовності до інноваційної діяльності.

Висновки. Акмеологічна спрямованість майбутнього вчителя музики, його готовність і здатність до інноваційної діяльності забезпечується ефективністю впровадження найновіших досягнень науки, творчим освоєнням передового педагогічного досвіду музичного виховання, пошуком найбільш раціональних засобів оптимізації навчально-виховного процесу та позааудиторної діяльності студентів у ВНЗ (гурткова робота, проблемні наукові групи, товариства тощо).

Список використаної літератури

1. Гавриш І. В. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності : автореф. дис. ...д-ра пед. наук : 13.00.04 / І. В. Гавриш. – Харків, 2006. – 46 с.
2. Гребенюк Г. Акмеологія і культурологія. Акмеологія розвитку / Г. Гребенюк. – Київ : Наукова думка, 2006. – 161 с.
3. Даниленко Л. І. Управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах : монографія / Л. І. Даниленко. – Київ : Міленіум, 2004. – 358 с.
4. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : підручник / І. М. Дичківська. – 2-ге вид., доп. – Київ : Академвидав, 2012. – 352 с.
5. Ельбрехт О. М. Педагогіка вищої школи: модульний лекційно-практичний курс / О. М. Ельбрехт. – Київ : Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – 78 с.
6. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремінь. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
7. Козлова О. Г. Сутнісні складові інноваційної діяльності вчителя / О. Г. Козлова. – Суми : Мрія, 1999. – 90 с.
8. Кремінь В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / В. Г. Кремінь. – Київ : Грамота, 2005. – 448 с.
9. Микитюк П. П. Інноваційна діяльність : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / П. П. Микитюк, Б. Г. Сенів. – Київ : Центр навчальної літератури, 2009. – 392 с.
10. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу / за ред. В. Г. Кременя. – Тернопіль : ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2004. – 14 с.

Стаття надійшла до редакції 13.09.2016.

Качур М. М. Теоретические аспекты подготовки будущих учителей музыки к инновационной деятельности

Статья посвящена обоснованию теоретических аспектов проблемы подготовки будущих учителей музыки к инновационной деятельности. В контексте реализации акмеологического подхода в профессионализации будущих учителей музыки осуществ-

лен сущностный анализ понятий инновационной деятельности, готовности к инновационной деятельности, а также обозначены основные этапы формирования исследуемого понятия.

Ключевые слова: инновационная деятельность, готовность будущего учителя музыки к инновационной деятельности, профессиональная подготовка, акмеологический подход, творческая деятельность.

Kachur M. Theoretical Aspects of Future Music Teachers' Training for Innovative Activity

The article is devoted to substantiation of the theoretical aspects of future music teachers' training for innovative activity. In the context of akmeological approach to professional training of future music teachers an analysis of the essential concepts of innovation, willingness to innovate are presented, the main stages of the studied concepts forming are outlined.

In the numerous researches at the interdisciplinary level it is stated that innovation as a special kind of creative activity aims at updating systems that operate at different levels in various fields, including education. The introduction of innovations in educational contexts related to the socio-globalization, market and economic integration and the challenges education faces at the turn of ages.

Analytical reflection of the scientific works shows that innovation is one of the dominant trends in human development. Considering this, the new educational paradigm is built on the principles of conservation and development of the creative potential of a person, his or her orientation to self-consistently active life in variable social conditions, and readiness to meet new challenges.

In the pedagogical discourse the term "innovation" is characterized through different approaches to the interpretation of its nature, leading among which are: a form of education; a set of the new professional teacher's actions aimed at solving urgent problems of education and training from the standpoint of personality-oriented education; changes in educational practices; complex process of creation, distribution and use of new practical tool in engineering, technology, education, research; the result of the innovation process.

Thus, we consider innovative activities as a complex, creative activities aimed at the creation, implementation and dissemination of innovations in pedagogical theory and practice. In this context, innovative educational activities of a music teacher is interpreted as the process of implementing individual innovation resulting from the knowledge, skills, competencies at the level of research, testing, development and use of educational innovations.

In summary interpreting the definition from the perspective of the akmeological science, the future music teachers' innovative activity can be characterized as individual spiritual success in creating products that reach the heights of personal capacity in performing, theoretical, artistic, educational, contemplative creative and professional fulfillment.

Key words: innovation, readiness of the future Music teachers for innovative activity, training, akmeological approach, creative activity.